

کارشناسان از معایب، مزایا و مصائب نگهداری از حیوانات خانگی می گویند

پیروی از مُد یا پاسخ به خلاً عاطفی؟!

📌 **لایلمهداد** داشتن حیوان خانگی در ایران تاریخچه‌ای طولانی دارد، اما مد شدن آن به شکل امروزی به چند دهه اخیر برمی‌گردد. در ایران باستان، نگهداری از حیوانات، به ویژه سگ‌ها و گربه‌ها، رایج بوده است، البته این حیوانات به عنوان نگهبان و همراه انسان‌ها شناخته می‌شدند. اما نگهداری از حیوانات خانگی در دهه‌های اخیر به شکل گسترده‌تری در شهرهای بزرگ مانند تهران رایج شده است. یکی از دلایل گسترش این پدیده افزایش زندگی شهری و تغییر سبک زندگی افراد بوده است. در واقع شهروندانی که به دنبال همراهی عاطفی و کاهش تنهایی خود بودند، به داشتن حیوانات خانگی رو آوردند. ظهور رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی نیز نقش مهمی در ترویج فرهنگ نگهداری از حیوانات خانگی ایفا کرده است. تصاویر و ویدئوهای حیوانات خانگی در این پلتفرم‌ها باعث افزایش محبوبیت این موضوع شده است. با این وجود نباید از آسیب‌های این پدیده اجتماعی غافل بود.

مد یا قدرتمایی در مقابل هنجارهای اجتماعی؟

نگهداری از حیوان خانگی در محیط محدود آپارتمان‌های شهری تناقض‌گرایی است. افرادی که حیوان خانگی دارند اغلب خود را دلسوز و مدافع حقوق حیوانات می‌دانند اما به این مساله توجه ندارند که محل زندگی طبیعی حیوانات در دل طبیعت است، بنابراین چرا باید آنها را در زندان خانه محبوس کرد؟ به گفته مجتبی دلیر، بازرس انجمن روانشناسی اجتماعی ایران به «شهروند» محبوبیت داشتن حیوان خانگی تا آنجا پیش رفته که «پت تراپی» یا درمان با حیوانات خانگی در حوزه روان‌درمانی به عنوان یک درمان جایگزین مطرح شده است. بنابراین دلیر البته این درمان شرایط خیلی خاصی دارد.

این استاد دانشگاه با اشاره به اینکه داشتن حیوان خانگی برای برخی افراد ممکن است، منافع داشته باشد، مثل خانم مسنی که در روستایی تک و تنها زندگی می‌کند یا فرد معلولی که نیاز به کمک یک حیوان تربیت شده دارد، می‌گوید: «اما پرسش اینجاست که چرا شهروندان سالم و جوان و دارای خانه و خانواده تمایل فرایند‌های به داشتن حیوان خانگی پیدا کرده‌اند؟»

دلیر با تاکید بر این مساله که به نظر می‌رسد به واسطه دلایل مختلف افراد راغب به نگهداری از حیوانات خانگی می‌شوند، عنوان می‌کند: «برخی برای پر کردن خلاً تنهایی، برخی به تبع از مد و چشم و هم‌چشمی، برخی برای لجبازی و قدرتمایی در مقابل هنجارهای اجتماعی و... برخی افراد هم که در برقراری ارتباط موثر و رضایت‌بخش با دیگران مشکل دارند، ممکن است به داشتن حیوان خانگی رو بیاورند.»

حیوان خانگی نوعی تجد، روشنفکری و لاکچری بودن تلقی می‌شود!

عدم توانایی در تحمل پیچیدگی‌های روابط انسانی یکی دیگر از عواملی است افراد به داشتن حیوان خانگی روی می‌آورند. روابط با حیوانات خانگی معمولاً ساده‌تر و بدون قضاوت است. افراد می‌توانند محبت و وفاداری را از حیوانات دریافت کنند بدون اینکه نگرانی‌های اجتماعی و عاطفی پیچیده‌ای وجود داشته باشد. البته روابط انسانی ممکن است نیاز به تعهدات و مسئولیت‌های پیچیده داشته باشد. در مقابل، نگهداری از یک حیوان خانگی می‌تواند به افراد این امکان را بدهد که محبت و توجه را بدون نیاز به پیچیدگی‌های روابط انسانی تجربه کنند. مجتبی دلیر، روانشناس با تاکید بر اینکه برخی از افراد توان تحمل پیچیدگی‌های روابط انسانی را ندارند، می‌گوید: «برخی افراد هم ممکن است میل به کنترل‌گری بالایی داشته باشند و از آنجا که حیوان زبان بسته را خیلی راحت‌تر از انسان می‌توان کنترل کرد، حیوان را به انسان ترجیح می‌دهند.»

بنابر گفته این روانشناس دسته‌ای دیگر توان برقراری ارتباط خاص را با انسان ندارند. برخی از افراد این گروه به خطاب کردن حیوان خانگی خود با عناوین اعضای خانواده افتخار هم می‌کنند. به باور دلیر گروهی از شهروندان داشتن حیوان خانگی را نوعی تجد، امروزی بودن، روشنفکری و لاکچری بودن تلقی می‌کنند. او بیان می‌کند: «این افراد هویت مستقل و مستحکم ندارند و پیروم هستند.»

نباید بیماری‌های مسری میان حیوان و انسان را نادیده گرفت

به گفته دلیر داشتن حیوان خانگی ممکن است منافع محدودی داشته باشد اما با توجه به خطرهای جسمی، روانی و اجتماعی همراه با آن هزینه‌اش

بیشتر از فایده‌اش خواهد بود. برای مثال بیماری‌های مسری میان حیوان و انسان باعث شده که اخیراً شاهد شیوع بیماری‌هایی مانند شپش و سالک و غیره در برخی نقاط شهر تهران باشیم. شایان ذکر است که واکسن زدن و حمام کردن و غیره حیوان خانگی مانع انتقال برخی از این بیماری‌ها نمی‌شود. برای مثال گاهی گربه فقط ناقل بیماری توکسوپلاسموز است یعنی خود گربه علائم بیماری را ندارد اما می‌تواند انسان را مبتلا به توکسوپلاسموز کند که در زنان باردار می‌تواند منجر به سقط جنین، عقب‌ماندگی ذهنی جنین و در افرادی با سیستم ایمنی ضعیف حتی منجر به مرگ شود.

در سال جاری تاکنون ۸ هزار نفر به بیماری سالک مبتلا شده‌اند

به گفته حامد زارعی، رئیس سازمان نظام دامپزشکی استان تهران، به دلیل نگهداری سگ و گربه بدون رعایت موارد بهداشتی در منازل، بیماری سالک در تهران، به ویژه در منطقه یک شیوع پیدا کرده است. بنابراین زارعی در سال جاری تاکنون ۸ هزار نفر به بیماری سالک مبتلا شده‌اند. رئیس سازمان نظام دامپزشکی استان تهران با اشاره به اینکه بیماری «کالاآزار» که از سگ‌ها به انسان منتقل می‌شود هم یک بیماری خطرناک است، می‌گوید: «گزارش‌های دیگری هم حاکی از گسترش شپش ناشی از نگهداری سگ و گربه به خصوص میان کودکان در شمال تهران هستند.» او ادامه می‌دهد: «راه‌سازی فضولات سگ و گربه‌ها در مکان‌های عمومی، پارک‌ها و کوچه و خیابان‌ها از دیگر معضلات نگهداری سگ و گربه در ایران است که خود می‌تواند سبب گسترش بیماری‌های مختلف شود.» بنابراین زارعی بیماری سالک فقط صاحبان سگ و گربه‌ها را تهدید نمی‌کند چون پشه سالک با گشت و گذار در مناطق مختلف، صدها نفر دیگر را نیز نیش زده و به انفجار این بیماری منجر می‌شود.

حیوان خانگی همخوانی با معیارهای عرفی و شرعی ما ندارد

بنابر گفته‌های ناصر قاسم‌زاده، روانشناس به «شهروند» بخشی از کسانی که راغب به داشتن حیوان خانگی هستند را نوجوانان و جوانان تشکیل می‌دهند. بنابراین قاسم‌زاده این گروه در پیروی از مد و برای جلب توجه به این پدیده روی می‌آورند. این روانشناس با اشاره به اینکه بخش اعظمی از این گروه آشنایی با نحوه نگهداری از حیوانات خانگی ندارند، می‌گوید: «همین عدم‌آگاهی از نحوه نگهداری این حیوانات بی‌شک آثار مخربی بر سلامت اعضای خانواده خواهد داشت.» او با تاکید بر اینکه اغلب اوقات گفته می‌شود این حیوانات شناسنامه‌دار هستند، بیان می‌کند: «این مساله می‌تواند تنها یک ادعا باشد چون جایی برای رصد صحت و سقم آن وجود ندارد.» قاسم‌زاده اظهار می‌کند: «ما در یک دوگانگی هستیم. داشتن حیوان خانگی همخوانی با معیارهای عرفی و شرعی ما ندارد، بنابراین جوانان با تنش‌های زیاد با خانواده آنها را مجبور به خرید حیوان خانگی می‌کنند.»

حیوان خانگی تهدیدی بر فرزندآوری

این روانشناس با اشاره به اینکه حیوانات خانگی یک طول عمر ۱۰-۱۵ ساله دارند، می‌گوید: «داشتن حیوان خانگی دلبستگی و وابستگی به همراه دارد،

این در حالی است که این حیوانات طول عمر مشخصی دارند، بنابراین بعد از مرگ این حیوانات بی‌شک فرد دچار آسیب‌های روانی خواهد شد.»

قاسم‌زاده ادامه می‌دهد: «با توجه به مشکلات اقتصادی، نگهداری از این حیوانات هزینه‌بر است، بنابراین داشتن حیوانات خانگی با منطق مسائل اقتصادی جور در نمی‌آید. این در حالی است که داشتن حیوانات خانگی به یک تجارت هم بدل شده است. با توجه به رشد بالای رغبت به داشتن حیوان خانگی به خصوص در ۵ سال اخیر بیشتر کیلینیک‌های دامپزشکی در مناطق مرفه شهر فعالیت می‌کنند.» این روانشناس بیان می‌کند: «داشتن حیوان خانگی با زندگی در آپارتمان‌هایی که اغلبشان متراژهای پایین دارند، هیچ‌سختی با هم ندارند و به تضادهای دیگر این پدیده در جامعه ایران اضافه می‌شود. همه این مسائل بی‌شک مشکلات جامعه‌شناختی به وجود می‌آورند که با گذر زمان شاهد آنها خواهیم بود.»

او ادامه می‌دهد: «یکی از پیامدهای این پدیده اجتماعی را می‌توان در مقوله فرزندآوری شاهد بود. برخی از خانواده‌ها برای پر کردن خلاً خواهر یا برادر برای فرزندشان، تصمیم به داشتن حیوان خانگی می‌گیرند. این در حالی است که حیوان خانگی هزینه‌های بالایی به خانواده‌ها تحمیل می‌کند.» قاسم‌زاده بیان می‌کند: «برخی از این حیوانات به لوازم و وسایل و فضای زیادی نیاز دارند، بنابراین جایگزین مناسبی برای فرزند نیستند اما با این حال شاهدیم خانواده‌ها رغبت بیشتری به این حیوانات نشان می‌دهند که نیازمند آسیب‌شناسی است.»

نگهداری از حیوانات خانگی؛ یک مد اجتماعی!

طبق مطالعات انجام شده بسیاری از افراد به‌ویژه کسانی که تنها زندگی می‌کنند، حیوانات خانگی را به‌عنوان همراهی برای کاهش احساس تنهایی و افزایش شادی انتخاب می‌کنند. دلیل این انتخاب این است که حیوانات می‌توانند احساس تعلق و محبت را به افراد بدهند. البته گاهی اوقات افراد به دلیل تأثیرات اجتماعی یا تبلیغات به سمت داشتن حیوانات خانگی گرایش پیدا می‌کنند. محمد ایرانمنش، جامعه‌شناس، تمایل به داشتن حیوان خانگی در ایران را ناشی از عوامل مختلفی می‌داند و به «شهروند» می‌گوید: «در سال‌های اخیر، نگهداری از حیوانات خانگی به یک مد اجتماعی تبدیل شده است.» ایرانمنش با اشاره به اینکه برخی افراد از داشتن سگ و گربه عبور کرده‌اند و به دنبال حیوان خانگی خاص هستند، اظهار می‌کند: «در این گروه، فرد به‌ویژه آنهایی که جوان‌ترند، به دنبال داشتن حیوانات خاص و نادر هستند تا هویت اجتماعی خود را بیان کنند.» این جامعه‌شناس عنوان می‌کند: «گروهی از شهروندان هم به دلیل تنهایی یا فشارهای روانی به داشتن حیوان خانگی تمایل دارند. البته حیوانات می‌توانند به کاهش استرس کمک کنند.»

مد و پرکردن خلاً عاطفی، دلیل رغبت به داشتن حیوان خانگی

برخی افراد به خاطر عشق و علاقه به حیوانات و طبیعت، تصمیم به نگهداری از حیوانات خانگی می‌گیرند. این علاقه می‌تواند ناشی از تجربیات کودکی یا آمویش‌های خانوادگی باشد. ایرانمنش هم معتقد است علاقه به حیوانات و طبیعت هم می‌تواند یکی از دلایل رغبت به داشتن حیوانات خانگی باشد. این جامعه‌شناس بیان می‌کند: «در میان افرادی که راغب به داشتن حیوانات خانگی هستند، برخی خانواده‌ها ممکن است بخواهند یا نگهداری از حیوان خانگی، به فرزندانشان مسئولیت‌پذیری و مهربانی را آموزش بدهند، البته شاید تعداد این گروه انگشت‌شمار باشد.» او ادامه می‌دهد: «در مجموع، هر دو عامل مد و پرکردن خلاً عاطفی می‌توانند در تصمیم به داشتن حیوان خانگی در ایران نقش داشته باشند.»

از فرهنگ غربی تقلید می‌کنیم بدون اینکه با چرایی آن فرهنگ آشنا باشیم

نگهداری از حیوانات خانگی در جوامع غربی به شدت گسترش یافته و به عنوان یک پدیده اجتماعی شناخته می‌شود، این موضوع ریشه‌های تاریخی و فرهنگی عمیقی دارد که در بسیاری از جوامع دیگر نیز وجود دارد. در واقع جوامع بشری با تغییرات اجتماعی و اقتصادی، مانند افزایش زندگی شهری و کاهش خانواده‌های بزرگ روبه‌رو هستند در چنین شرایطی افراد به دنبال راه‌هایی برای پرکردن احساس تنهایی و ایجاد ارتباطات عاطفی هستند که این موضوع باعث افزایش تمایل به نگهداری از حیوانات خانگی شده است. محمد ایرانمنش می‌گوید: «ما فرهنگ‌های مختلفی را از غرب تقلید می‌کنیم بدون اینکه با چرایی آن فرهنگ آشنا باشیم. در زندگی غربی به دلیل فرهنگ و مسائل متعدد، شهروندان تنهایی را بیشتر تجربه می‌کنند به همین منظور این خلاً را با حیوانات خانگی پُر می‌کنند.» او ادامه می‌دهد: «برخی از شهروندان هم به تقلید از آنها حیوانات خانگی را به زندگی‌شان راه داده‌اند، بنابراین چالش‌هایی را برای خود و دیگران رقم می‌زنند.»

پیامدهای منفی اجتماعی و فردی آن بیشتر از فوایدش است

ایرانمنش ادامه می‌دهد: «ما اینجا حیوانات خانگی را به زندگی شهری‌مان وارد کردیم بدون اینکه بستر آن مهیا باشد. به عنوان مثال داشتن حیوان خانگی هیچ‌سختی با زندگی آپارتمانی ندارد.» او اظهار می‌کند: «در برخی موارد همین حیوانات خانگی که سختی با زندگی شرقی ندارند موجب انزوا و تنهایی شهروندان می‌شوند. در واقع برخی از دوستان و آشنایان به دلیل مسائل عرفی و شرعی روابطشان را با فرد محدود می‌کنند و متقابلاً هم فرد با آنها رفت و آمد نمی‌کند، بنابراین می‌توان گفت حیوانات خانگی به انزوا و تنهایی افراد دامن می‌زنند.» ایرانمنش عنوان می‌کند: «به شخصه معتقدم پیامدهای منفی اجتماعی و فردی نگهداری از حیوانات خانگی بیشتر از فواید آن است.» این جامعه‌شناس بیان می‌کند: «با توجه به عدم‌رعایت نکات و شرایط بهداشتی و اجتماعی، پیامدهای منفی آنها در میان همسایگان و دیگر مردم، بیشتر از پیامدهای مثبت آنهاست.»

است که انسان در پی سرگرمی‌هایی بوده که فایده‌ای جز اتلاف وقت و هزینه نداشته و مهمتر از آن، ممکن است که ناخشنودی خداوند را نیز در پی داشته باشد.

محمد ایرانمنش: ما فرهنگ‌های مختلفی را از غرب تقلید می‌کنیم بدون اینکه با چرایی آن فرهنگ آشنا باشیم. در زندگی غربی به دلیل فرهنگ و مسائل متعدد، شهروندان تنهایی را بیشتر تجربه می‌کنند به همین منظور این خلاً را با حیوانات خانگی پُر می‌کنند. برخی از شهروندان هم به تقلید از آنها حیوانات خانگی را به زندگی‌شان راه داده‌اند، بنابراین چالش‌هایی را برای خود و دیگران رقم می‌زنند